

עירובין נז: (משנה) עד נט. (משנה)

משנה

אופן מדידת תחום שבת:

- מודדים בחבל של 50 אמה במדויק.
- שני המודדים מחזיקים את החבל בגובה של ליבם.

סוג החבל:

רב אסי: של אפסקימא.

רב יוסף: של פשתן.

[ולפרה - בחבל גמי,
ולסוטה - בחבל נצרים].

חבל ארוך מכך - עלול למעט במידה (כיון שאינו נמתח כראוי מפני כובדו).
חבל קצר מכך - עלול להרבות במידה (כיון שנמתח מדי בחזקה ומתארך).

המשך המשנה

המשך אופן מדידת תחום שבת:

אם בזמן המדידה נתקל בגיא/גדר/הר:

אם אינם רחבים 50 אמה:
מודדים בקו אווירי.

אם רחבים יותר מ-50 אמה (ואז אי-אפשר להשתמש בחבל):

- אם בצדדים (בתוך גבולות תחום שבת (ע"פ פירוש ב' ברש"י)) יש מקום שרחבים פחות מ-50 אמה - ימדוד שם ואח"כ יחזור להמשיך מכאן.

- אם אין מקום כזה - מקדרין.

ובכוותל ניתן להסתפק באומדן ואין צורך למדוד ממש (בגלל הטורח שבכך).
(ראה תוס' ד"ה אין)

אחרים: אך אם עומק הגיא מעל 2000 אמה - מקדר.

חכמים: אם עומק הגיא מעל 100 אמה - מקדר.

דווקא בתוך גבולות התחום כדי שלא יטעו אנשים בגבולות התחום.

מקרה נוסף שבו מקדרין: כאשר היה גיא מעוקם.
(ראה פירוש ברש"י)

במדידה של עגלה ערופה ושל ערי מקלט - אין מקדרין.
(כיוון שמדידתן מן התורה וצריכה להיות מדויקת)

ואפילו שגובה השיפוע יותר מ-2000 אמה.
(ע"פ המסורת השניה בדעת רב יוסף - וראה תוס').

אם השיפוע חד מאוד [שהיטל השיפוע הוא פחות מד' אמות] - לא מקדר (ומדלג על השיפוע, ומודד רק את המישור).

אופן הקידור (=מדידת המדרון באופן של קידור):

- משתמשים בחבל של 4 אמות.
- המודד שלמטה מחזיק את החבל כנגד ליבו, והמודד שלמעלה כנגד רגליו.

---באמצעות מדידה שכזו מרויחים שטח גדול יותר---

הגבלת הדין:

(ראה סיכום בתוס')

מסורת שניה בדעת רבא:

כל הנ"ל זה כאשר השיפוע (של הגיא/גדר/הר) מתון [מתלקט י' מתוך ה'].

אך אם השיפוע מורגש [מתלקט י' מתוך ד'] - מודד הכל באומדן בלבד.

מסורת ראשונה בדעת רבא:

כל הנ"ל זה כאשר השיפוע (של הגיא/גדר/הר) מורגש [מתלקט י' מתוך ד'].

אך אם השיפוע מתון [מתלקט י' מתוך ה'] - מודד הכל באופן הרגיל.

משנה

דינים נוספים לגבי מדידת תחום שבת:

- אין מודדין אלא מן המומחה.
- מדד ברוח אחת ב2 מקומות ותוצאות המדידה שונות - הולכים לפי התוצאה הגבוהה.
- 2 אנשים מדדו ותוצאות המדידה שלהם שונות - הולכים לפי התוצאה הגבוהה.
- אפילו עבד ושפחה נאמנין להעיד עד היכן הוא תחום שבת.

תולים ומקילים שבמדידה עם התוצאה הנמוכה לא מתח היטב את חבל המדידה.

תקנת תחומין היא מדברי חכמים, ולכן יש מקום להקל.

פירוש 'מומחה':

רש"י: איש שבקי במדידה.
ר"ח: דרך ישרה ומכוונת כנגד העיר.

ראה פירוש אחר לקטע זה בתוס'

כך התבאר קטע זה בגמרא

אב"י: ובלבד שההפרש בין 2 התוצאות לא עולה על 'מדת העיר באלכסונוא'.
(ראה פירוש וטעם ברש"י ותוס')

עירובין נט. (משנה) עד ס. (משנה)

ביאורי מושגים
 רגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה: כגון 2 חצרות הבנויות זו לפניו מזו, החצר החיצונה פתוחה לרה"ר, ולחצר הפנימית אין פתח לרה"ר והיציאה ממנה לרה"ר היא רק דרך החצר החיצונית.
 כשכל חצר עירבה עירוב חצרות לעצמה בלבד, לבני החצר החיצונה אסור לטלטל אף בחצרם, כיון שבני החצר הפנימית ("רגל המותרת במקומה" - בחצר הפנימית) אוסרים על בני החצר החיצונה לטלטל בחצרם (כיון שזו דרך היציאה של הפנימיים, ולהם אסור לטלטל בחיצונה כיון שלא עירבו עימם).
 כל זה לדעת ר"ע, אבל לדעת חכמים רגל המותרת במקומה לא אוסרת שלא במקומה.

משנה

האם ניתן לערב עיר (שלא נכנסים לתוכה 60 רבוא ולכן לא נחשבת רה"ר) בעירוב אחד?
 עיר של יחיד (אפילו אם נעשית של רבים): כן.

עיר של רבים (אפילו אם נעשית של יחיד): כולה: לא (כדי שלא תשתכח תורת רה"ר).

אם יניח חלק מהעיר [נ"י: 50 דיורין. ר"ש: 3 חצרות של 2 בתים] בנפרד - ניתן לערב את כל השאר בעירוב אחד.

אך עיר של יחיד ונעשית של רבים ודרך של רה"ר (ט"ז אמה רוחב) עוברת בתוכה: יש לעשות תקנה לרה"ר שבתוכה באמצעות קנה/קורה משני הצדדים (כדעת ר' יהודה).

אך עיר של רבים שאין לה אלא פתח אחד (ואינה מפולשת): ניתן לערב את כולה בעירוב אחד (כי היא לא דומה לרה"ר).

נחלקו האמוראים האם עיר של רבים קטנה (50 דיורין) צריכה ג"כ שיניח חלק מהעיר בנפרד לפני שיערב את השאר.

מסקנת אב"י: ניתן לשם כך להניח בנפרד אף חלק מן העיר שממילא לא היה ניתן לשתף אותו עם העיר. (כגון בית שאחוריו לעיר ופתחו פתוח לחוץ לעיר)

יש דעה בגמרא שהלכה כר"ש, ויש דעה שהלכה שמספיק חצר אחת עם בית אחד.

ברייתא

המשך דין עיר של יחיד (שנעשית של רבים):

- לא ניתן לערב עיר זו לחצאין (ב-2 עירובים).
- ניתן לערב עיר זו בדרכים הבאות:
 1. עירוב אחד לכל העיר.
 2. לערב כל מבוי בפני עצמו.

כי כל העיר נחשבת כמקום אחד, ואם חצי מהעיר יערבו בנפרד הרי האחרים יאסרו עליהם.

בגמרא מובאות 2 מסורות האם גם לרוחבה של עיר לא ניתן לערב לחצאין [שהרי לכל חצי מהעיר יש דרך יציאה נפרדת].

בגמרא מבואר שאין בהכרח לדין זה קשר עם מח' חכמים ור"ע לגבי דין רגל המותרת במקומה האם אוסרת שלא במקומה.

ובתנאי שכל מבוי עשה בפיתחו מחיצה (=תוס'), ובכך גילה דעתו שהוא נפרד משאר בני העיר.

דין סולם

נחשב מחיצה כש:

(1) בעיר של רבים שבצידה האחד יש פתח ובצידה השני סולם.

[ולכן העיר נחשבת עם פתח אחד, וניתן לערב את כולה בעירוב אחד]

(2) השעין על כותל (שבין שתי חצרות) סולמות זה ליד זה באורך של יותר מ10 אמות - אין לחצרות דין של חצרות שנפרצו זה לזה.

נחשב פתח כש:

בסולם שבין 2 חצרות.

[ויכולים לערב ביחד שתי החצרות ולטלטל מזה לזה]

דעת רב - שבמקרה זה תורת פתח עליו - נדחתה.

דין אשפה כדין סולם במקרה שכזה.

אמנם אם הסולם אינו גבוה י' - ודאי שלא ייחשב כמחיצה (אלא כפתח).

עירובין ס. (משנה) עד סא. (שורה 8)

משנה

דינים שונים בעירוב תחומין:

אם נמצא במרחק של עד 2000 אמה מביתו ויותר מ2000 אמה מעירובו (שהניח לו שליח):
מקום שביתתו הוא ביתו.
(ומונה מביתו 2000 אמה לכל רוח)

אם נמצא במרחק של יותר מ2000 אמה מביתו ופחות מ2000 אמה מעירובו (שהניח לו שליח):
מקום שביתתו הוא מקום עירובו.
(ומונה ממקום עירובו 2000 אמה לכל רוח)

הניח את עירובו בעיבורה של עיר:
פעולתו חסרת משמעות.

הניח את עירובו מחוץ לעיבורה של עיר:
מונה ממקום עירובו לכל רוח 2000 אמה.

כי ממילא 2000 אמה של התחום נמדדות מעיבור העיר והלאה ולא מקצה העיר עצמה והלאה.

ואם לדוגמא הניח את עירובו 1000 אמה ממזרח לעיר:
יוכל ללכת עד 3000 אמה מזרחה לעיר, אך מאידך למערבה של עיר (שנחשבת כ4 אמות) [אם קטנה מ1000 אמה] יוכל ללכת רק 996 אמה.

אלו דברי ריב"ל, ורב אידי שיבח אותם. [כל הסוגיה מבוארת כאן ע"פ תוס'. וברש"י יש פירוש אחר]

אם עירובו מחוץ לעיר - כיצד יספור את העיר?
אם ה2000 אמה מעירובו מסתיימים בתוך העיר - יכול ללכת רק עד לשם.
אם ה2000 אמה מעירובו מסתיימים בסוף העיר (או אחרי העיר) - העיר נחשבת רק כ4 אמות.

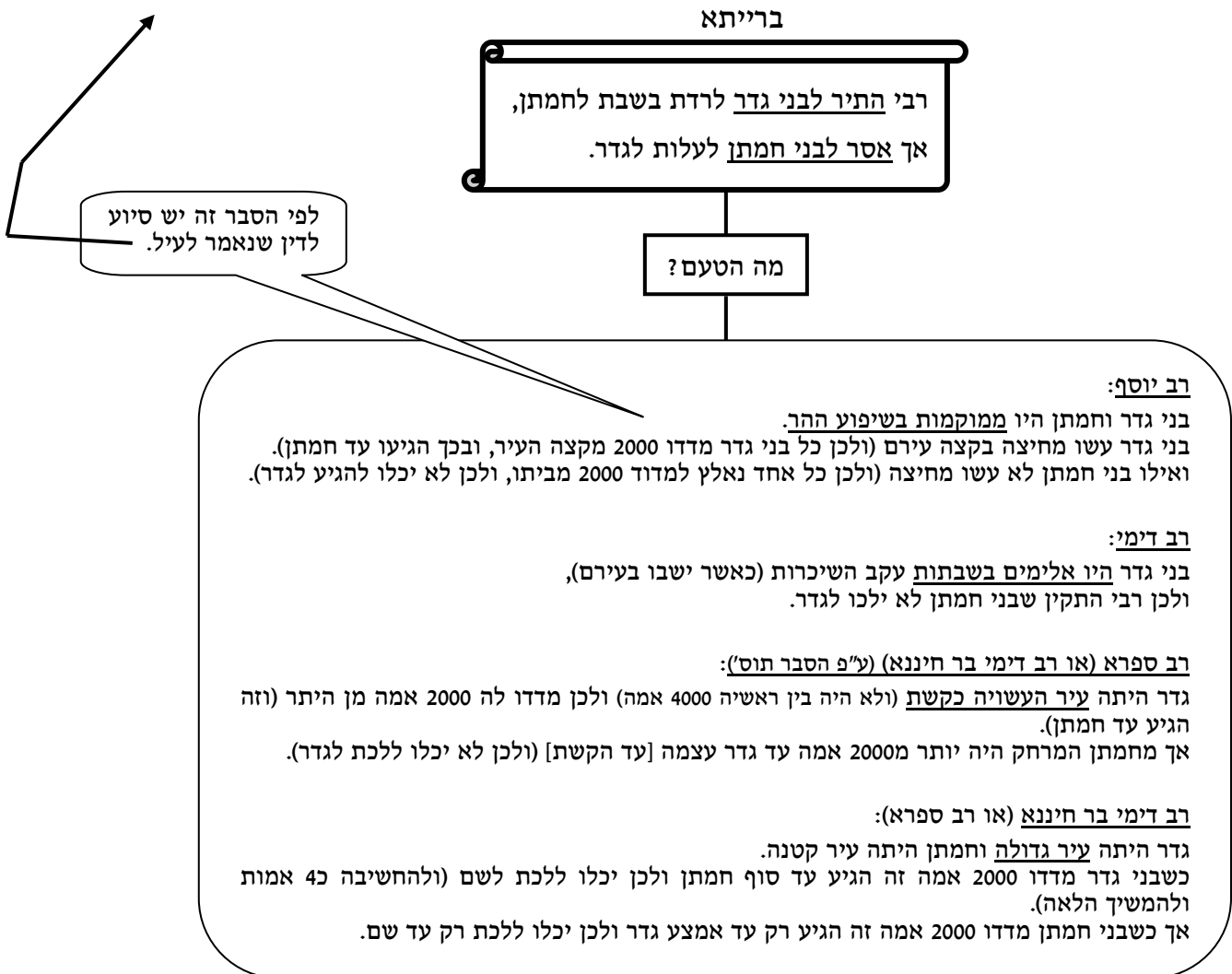
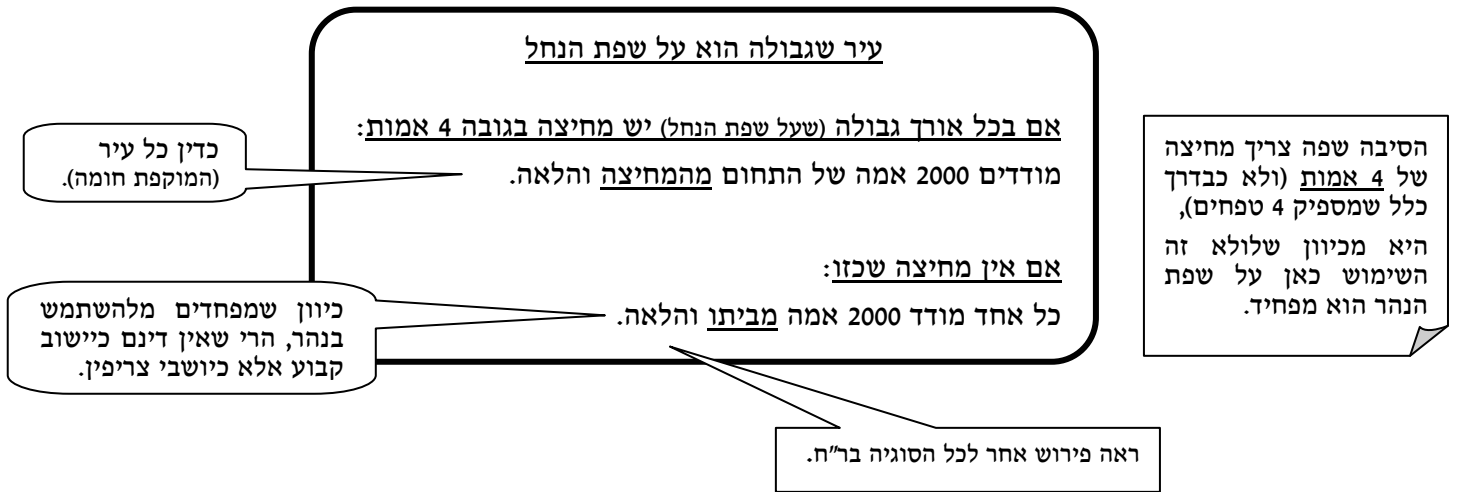
תירוץ:
ריב"ל חידש את הדין השני (ואגב זה הזכיר את הדין הראשון).

קושיה נוספת:
הדין הראשון של ריב"ל מובא בסוף המשנה הבאה, אז מה חידש ריב"ל?

תירוץ (רב אידי):
יש גירסה אחרת במשנה הבאה ולפיה 2 הדינים הללו לא מובאים בה כלל.

קושיית רבא:
מה החידוש בדברי ריב"ל (האמורא) והרי 2 הדינים הללו מובאים במשנה הבאה?

עירובין סא. (שורה 8) עד סא: (סוף הפרק)

יש גירסה אחרת למשנה, שבה נוסף בתחילת המשנה הקטע הבא:
אנשי עיר גדולה, שבתוך 2000 אמה ממנה שוכנת עיר קטנה (כולה):
 העיר הקטנה נספרת להם רק כ4 אמות.
 [ומשלימים מידת תחומם חוצה לה]
אנשי עיר קטנה, שבתוך 2000 אמה ממנה שוכן חלק מעיר גדולה:
 העיר הגדולה לא נספרת להם כ4 אמות, אלא נספרת כפי שהיא.
 [ואינם הולכים בה אלא עד סוף תחומם]

משנה

בן עיר גדולה שנתן את עירובו בעיר קטנה (שבתוך תחומה),
 וכן בן עיר קטנה שנתן את עירובו בעיר גדולה (שבתוך תחומה)
 - מהיכן מודד 2000 אמה לכל רוח?
חכמים: מקצה העיר שבה מונח העירוב.
 [העיר נחשבת לו כ4 אמות]
ר"ע: ממקום עירובו (ולא מקצה העיר).

הלכה כחכמים
 (כי הלכה כדברי המקל בעירוב)

אך חכמים מודים
 שאם הניח את העירוב במערה שאין בה דירין
 - שמודד ממקום עירובו.

ר' אלעזר מבאר שהכוונה למערה שנפלו
 מחיצותיה.
 [ובכך לא קשה על דעתו מדברי משנה זו]

אם בא ממקום אחר וה2000 אמה שלו הסתיימו
באמצע העיר (=מערה שיש בה דירין):
 אינו רשאי לפסוע עוד.
 [ובמקרה זה כמובן אף לחכמים אין העיר נחשבת לו כ4 אמות]

מהיכן מודד לדעת חכמים 2000 אמה לכל רוח כאשר
 הניח את עירובו בעיר ללא דירים (אך מחיצותיה קיימות)?
שמואל: ממקום עירובו.
ר' אלעזר: מקצה העיר שבה מונח העירוב.

עירובין סא: (תחילת הפרק) עד סב: (ש 11 מהסוף)

ביאורי מושגים

עירוב חצרות - חכמים אסרו לטלטל מרשות היחיד אחת לרשות היחיד שניה או מרשות היחיד אחת לרשות משותפת לכמה אנשים (כמו חצר או מבוי). כדי לטלטל ניתן או לשתף את כל הרשויות (בעזרת מזון משותף) או שכולם חוץ מאדם אחד יבטלו את רשותם לאותו אדם. היתרון של שיתוף הרשויות הוא בכך שפעולה זו סבירה ומתקבלת על דעת האנשים. היתרון של ביטול רשות הוא שניתן לעשותו גם באמצע השבת. המשנה שלנו מחדשת שגם גוי אוסר על ישראל אבל זאת לא מסיבה מהותית אלא משום גזירה ולכן יש הבדלים בין הדינים של גוי לדינים של יהודי. טלטול מחצר לחצר - גם אם לא שיתפו את החצרות מותר לטלטל מחצר לחצר. התנאים נחלקו (בתחילת הפרק התשיעי) האם מותר גם לטלטל מחצר לגג ולקרפף ולהיפך.

שמואל: הלכה כראב"י (גם במחלוקות האחרות בדף זה).
רב הונא: מורים ליחיד שנוהגים כראב"י (גם במחלוקות האחרות).
ר' יוחנן: העולם נוהג כראב"י (גם במחלוקות האחרות).

טעם האיסור בחצר עם גוי
 דירת גוי אינה נחשבת דירה. הסיבה שגוי אוסר הוא כדי למנוע מגורים משותפים עם גוי מחשש שילמדו ממעשיו.
ראב"י: מקרה של ישראל בודד אינו שכית ולכן לא גזרו בו.
ר"מ: גזרו גם במקרה כזה למרות שאינו שכית.

כשהיהודי לא בביתו (גם אם הוא במרחק אלפי מיילים): הוא ממשיך לאיסור (כיוון שהאיסור שלו הוא מהותי אז גזרו גם כשאינו בביתו).
כשגוי לא בביתו: הוא אינו אוסר (כיוון שמקור האיסור הוא רק גזירה).

בניגוד לצדוקי, בגוי לא מועיל ביטול - גוי חייב להשכיר את רשותו.
איזה השכרה על הגוי לעשות:
רב חסדא: שכירות המאפשרת למלא את החצר בספסלים ('שכירות בריאה').
רב ששת: שכירות סמלית (שכירות רעועה).

משנה

ישראלי בודד הגר עם גוי/כותי בחצר:
ר"מ: אוסר עליו.
ראב"י: אינו אוסר.

בברייתא מופיעות הגבלות לשיטת ר"מ:
 א. כשהגוי נמצא מרחק מביטו - מותר לטלטל מבית היהודי לחצר (אבל לא מבית הגוי לחצר!).
 ב. חצר שכולה של גויים - מותר לטלטל ממנה לבתי הגויים.

ממעשה דרבן גמליאל נלמדים שני דברים
 א. צדוקי שביטל את רשותו - מועיל
 ב. חזר מהביטול -

ר' גמליאל: כשהיהודי השתמש כבר בחצר - החזרה לא מועילה.
ר' יהודה: החזרה מועילה בכל מקרה.

עירובין סב: (ש 11 מהסוף) עד סד. (ש 10)

עונשו של המורה הרואה בפני רבו

- א. במקומו של הרב - חייב מיתה. שלא במקומו - אסור ואינו חייב מיתה.
- ב. ראוי להכישו נחש.
- ג. נקרא חוטא.
- ד. מורידים אותו מגדולתו (כך קרה לאלעזר בנו של אהרן).
- ה. נפטר בלי ילדים (כך קרה ליהושע בן נון).

ר' אבא ב"פ חלק וסבר שיהושע בן נון נענש על תטא אחר:

על שגרם לישראל לפרוש מנשותיהם לילה אחד.

כיוון שיהושע התעכב ולא החזיר את הארון למחנה בערב, היו אסורים בני ישראל בתשמיש המיטה. כל עוד הארון והשכינה לא במקומם - אסור לשמש את מיטתו.

פרטי איסור הוראה בפני רבו

- א. גם שאלות קלות מאוד - אסור לענות עליהם בפני רבו.
- ב. תלמיד רגיל - אסור לענות אפילו אפילו שלא במקום רבו. תלמיד חבר - אסור לענות רק במקום רבו.
- ג. להציל אנשים מאיסור - מותר וחובה אף בפני רבו (אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה').
- ד. לראות סכין - לעצמו - מותר (ואם רבו הוא חכם וזקן מופלג או שכבר משהו הציע את הרעיון שרבו יראה את הסכין - אסור). לאחרים - אסור (ואם משהו שוחט בשבילו תמורת תשלום - זה נחשב כאחרים ואסור).

כל המפריע לאינטמיות שבין בני זוג (גם אם האשה טמאה והם מותרים רק בקשר נפשי):

עליו הכתוב אומר 'ואת נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה'.

הערות על 'שכירו ולקיטו':

- 1. הם נחשבים שותפים בביתו של הגוי ולכן הם יכולים לערב עירוב חצרות בשביל בית הגוי.
- 2. דין זה הוא רק לקולא ולא לחומרא ולכן אם יש כמה שכירים אין הם אוסרים אחד על השני.

גוי שלא מוכן להשכיר את רשותו

הפתרון של אב"י: יבטלו כל היהודים את רשותם ליהודי אחד - (וביהודי אחד לא גזרו) הבעיה של רבא עם פתרון אב"י: זהו מצב לא נורמלי שיגרום לתקלות בעתיד. הפתרון של רבא: אחד מהיהודים יתחבר עם הגוי ויקבל רשות להשתמש בחצרו - כך היהודי ייחשב כשכירו (פועל קבוע) או לקיטו (פועל זמני) של הגוי.